

رشد آزمای دانش آموزی - علوم و فنون ادبی ۳ - درس سوم

همان گونه که می بینید، اشاره شاعر به خسرو و شیرین، داستان عاشقانه آنها را در ذهن خواننده تداعی می کند و تمام ماجرا را به یاد می آورد. این یادآوری سبب التذاذ ادبی خواننده می شود و همچنین بر موسیقی معنوی کلام می افزاید:

ای کشته سوزانده بر باد سپرده جز عشق نیاموختی از قصه حلاج

شاعر در بیت با اشاره به حلاج و سوزاندنش داستان زندگی وی را به یاد خواننده می آورد.

✚ لازمه دریافت معنی و زیبایی تلمیح یا شرط لذت بردن از این آرایه، آگاهی داشتن یا آشنایی قبلی با آن داستان، آیه، حدیث و مثلی است که در بیت آمده است.

تضمین

✚ آوردن آیه، حدیث، مصراع، بیت، اصل نوشته یا سخن دیگری در شعر یا کلام است:

موسی (ع) قارون را نصیحت کرد که: **أحسن كما احسن الله اليك.**

سعدی در این کلام آیه ای از قرآن را تضمین کرده است.

✚ در تضمین یک شعر یا نوشته، اشاره به نام آن شاعر یا نویسنده لازم است؛ مگر آنکه به دلیل شهرت، بی نیاز از ذکر نام باشد:

الف) ذکر نام شاعر:

ور باورت نمی کند از بنده این حدیث

از گفته «کمال» دلیلی بیاورم

«گر بر کنم دل از تو و بردارم از تو مهر

آن مهر بر که افکنم آن دل کجا برم؟»

این شعر، حافظ نام کمال الدین اصفهانی را قبل از تضمین شعر می آورد.

ب) عدم ذکر نام شاعر به دلیل شهرت:

مه من نقاب بگشا ز جمال کبریایی

که بتان فروگذارند اساس خودنمایی

شده انتظارم از حد، چه شود ز در آیی؟

«ز دو دیده خون فشانم ز غمت شب جدایی

چه کنم؟ جز این نباشد، گل باغ آشنایی»

در این شعر هاتف اصفهانی شعری از عراقی تضمین شده است که به دلیل شهرت شعر و شاعر آن نامی از شاعر برده نشده است.

✚ شاعر با استفاده از شعر دیگران یا آیه و حدیث می تواند مقصود خود را بهتر بیان کند و با ایجاد تنوع در ذهن خواننده،

سبب التذاذ ادبی وی شود، همچنین آگاهی خود را از موضوعات مختلف به بهترین شکل نشان دهد.

✚ اگر شاعر یا نویسنده مثلی را که پیش از وی رواج داشته، در کلام خود بیاورد، بهتر و منطقی تر است که تضمین

خوانده شود:

هر آنچ از عمرش رفت گو رو

کنون روز از نو است و روزی از نو

در مصراع دوم شعر بالا، یک مثل عامه تضمین شده است.